

کدام نوع سنجش

در دوره‌های مجازی که سنجش پایانی با چالش‌هایی مواجه است بهتر است از سنجش تکوینی استفاده شود. بازخورد سازنده تکوینی هم می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان را تضمین کند. بازخوردها دو نقش دارند: ارزشیابی و راهنمایی - انگیزشی. اگر بازخورد مناسب در زمان مناسب داده نشود، به تدریج دانش‌آموز بازخورد را جدی نمی‌گیرد. این انگیزه‌سازی می‌تواند با ذکر مسائل نه‌چندان مشکل، امکان دستیابی به موفقیت‌های کوچک را برای دانش‌آموزان فراهم کند. به این ترتیب، معلم می‌تواند با طراحی روبریک^۱ امکان سنجش شخصی جزئی درباره تکالیف را برای دانش‌آموز فراهم کند. دانش‌آموز هم می‌تواند اهداف و عملکرد کلی خود یا دیگر دانش‌آموزان را با سنجش تکوینی کلی ایجاد کند.

پایانی بر سنجش پایانی

حال که فضای آموزش دستخوش تغییر شده است، نوع سنجش پایانی نیز باید تغییر کند. در آموزش مجازی، دانش‌آموز مسئول یادگیری خود است و با این کار ریسک‌پذیری را می‌آموزد. بسیاری از متخصصان سنجش در دنیا بر این باورند که سنجش‌های پایانی در آینده جای خود را به سنجش‌های تکوینی می‌دهند و آن زمان و انرژی که برای سنجش‌های پایانی مورد استفاده قرار می‌گیرند، برای عمق بخشیدن به یادگیری به‌کار خواهند رفت. هدف اصلی از سنجش پایانی، اطمینان از یادگیری مهارت یا دانش لازم توسط دانش‌آموزان است. معمولاً سنجش‌های یک‌باره در پایان سال، سنجشی سطحی از دانش و مهارت دانش‌آموزان هستند. دانش‌آموزان معمولاً برای امتحانات خود را آماده می‌کنند. یعنی سطح مهارت و دانش آن‌ها در قبل و بعد از امتحان، ممکن است بسیار پایین‌تر از روز امتحان

سنجش تکوینی

معرفی نمونه‌ها

((سید احمد رحیمی و همکاران))

دانشجوی دکترای نظام‌های آموزشی و فناوری یادگیری،
دانشگاه ایالتی فلوریدا، آمریکا

اشاره

چگونگی سنجش یادگیرندگان یکی از چالش‌های مهم در آموزش مجازی است. در طراحی آموزش مجازی، اگر ملزومات آن مانند امکان انجام سنجش، فراهم نباشد، آگاهی از وضعیت دانش‌آموزان و اینکه چه میزان به اهداف آموزشی دست یافته‌ایم، با مشکل مواجه خواهد شد. در این مقاله تلاش شده است راهکارهایی برای حل این چالش ارائه شوند. لازم به ذکر است، این مقاله بخشی از نوشته‌ای است که جمعی از صاحب‌نظران و فعالان حوزه فناوری آموزشی، به سرپرستی نویسنده متن حاضر، در دوران همه‌گیری ویروس کرونا، با نام «تدریس اورژانسی» منتشر کردند.

کلیدواژه‌ها: سنجش تکوینی، سنجش برای یادگیری، سنجش از یادگیری، سنجش در نتیجه یادگیری

یادگیرنده موضوع را به طور کامل و جامع یاد گرفته است که به سراغ بحث بعدی رفته است یا نه؟

۲. سنجش به عنوان یادگیری^۲ نیز نوعی سنجش تکوینی است که هدف آن ایجاد خودآگاهی در دانش آموزان از وضعیت خود و ارائه بازخوردهای مناسب توسط معلمان است. از نمونه‌های این نوع سنجش، روبریک‌ها یا فهرست‌های وارسی (چک‌لیست) خودارزیابی دانش آموزان هستند. سنجش تکوینی باید به دانش آموز کمک کند بفهمند در کجای کار است؛ یعنی همان بحث «پارادایم تغییر» و چشم‌اندازی است که دانش آموز در ابتدای سال هدف‌گذاری می‌کند. دانش آموز با سنجش تکوینی، با معیاری که در دسترسش قرار گرفته است، خودش را می‌سنجد و معلم هم وضعیتش را بررسی کند.

۳. در سنجش از یادگیری^۴ یا همان سنجش پایانی، معمولاً به دنبال رتبه‌بندی یا نمره‌دادن به دانش آموزان هستیم. سنجش‌های پایانی بر تصمیم‌های مهم و کلی اثرگذارند. برترین نوع سنجش‌ها این است که استاندارد باشد. شاید عادلانه به نظر بیاید. از مثال‌های این نوع سنجش، امتحانات پایانی سال یا کنکور هستند.

سخن پایانی

یادگیری و آموزش به عنوان فرایندی فعال باید به طور مستمر و بدون وقفه ادامه یابد. در ارائه آموزش‌های الکترونیکی، لازم است فعالیت آموزشی از شکل رودررو به حالت مجازی تغییر ماهیت دهد. سنجش یکی از مهم‌ترین فعالیت‌هاست که در مدل جدید باید درباره چگونگی آن تجدیدنظر کرد. در این مقاله مدلهایی از سنجش تکوینی از نوع سنجش برای یادگیری، سنجش از یادگیری، و سنجش در نتیجه یادگیری مورد بحث قرار گرفتند.

پی‌نوشت‌ها

1. Rubric
2. Assessment for learning
3. Assessment as learning
4. Assessment of learning

منبع

۱. رحیمی و همکاران (۱۳۹۹). بسته تدریس اوزن‌اسی.

T.me/emergencyteachin teaching

باشد. اما اگر دانش آموز بداند امتحان پایانی وجود ندارد، سعی می‌کند در طول سال سطح یادگیری خود را بالا نگه دارد.

در سنجش‌های پایانی مرسوم، مانند امتحان پایانی، معمولاً توانایی‌های سطح پایین (مانند یادآوری و دانستن) سنجیده می‌شوند. اما در سنجش تکوینی بر اساس پروژه‌های کلاسی، می‌توان توانایی‌های سطح بالا (مانند ترکیب، ارزشیابی و خلق) را سنجید. در این نوع سنجش استفاده از هر منبعی آزاد است، انگیزه برای انجام پروژه بیشتر است و استرس و نگرانی بسیار کمتر. حتی تعریف پروژه‌های گروهی به عنوان سنجش از دانش آموزان، می‌تواند به تقویت مهارت‌هایی چون حل مسئله، تفکر نقادانه و خلاقیت که نقش مهمی در زندگی واقعی دارند، کمک کند.

انواع سنجش

۱. سنجش برای یادگیری^۲ نوعی سنجش تکوینی است که هدف آن پشتیبانی از فرایند یادگیری و یاددهی است. سال‌هاست این نوع سنجش فرایند یادگیری و یاددهی را بهبود بخشیده و یکی از مؤثرترین سنجش‌ها، سنجش برای یادگیری است. در این نوع سنجش که باید هنرمندانه در میان برنامه درسی معلمان گنجانده شود، معلم سؤال می‌پرسد و از دانش آموز پاسخی دریافت می‌کند. سپس به دانش آموز بازخورد مناسب می‌دهد. همچنین، معلم از نوع پاسخ او به سؤال، سنجشی از آموزش به عمل می‌آورد. او می‌فهمد که دانش آموز در این قسمت از درس مشکل دارد یا نه؟

گام‌های بعدی تدریس می‌توانند براساس این اطلاعات و هوشمندانه برداشته شوند. این نوع سنجش بارها در سال تحصیلی از دانش آموزان به عمل می‌آید و نه تنها برای معلم اطلاعات مفیدی را از سطح یادگیری دانش آموزان دربردارد، بلکه همراه با بازخورد مناسب، می‌تواند به دانش آموزان کمک کند موضوع در حال تدریس را کاملاً متوجه شوند و در یادگیری‌شان شکاف به وجود نیاید.

سنجش برای یادگیری می‌تواند برای بهبود یادگیری دانش آموزان ضعیف بسیار مفید باشد. قسمتی از سنجش تکوینی روی آموزش مهارت در حد تسلط تمرکز دارد که آن را یادگیری در حد تسلط می‌نامند؛ یعنی آیا